

ють в енергетиці не тільки нашої країни, а й Росії, Білорусі, Азербайджану, Молдови.

На нафтових промислах України, В'єтнаму, Азербайджану Інститутом газу впродовж останніх років впроваджено понад 200 газодизельних електростанцій на супутньому газі потужністю від 100 до 800 кВт.

Прикладів можна навести багато. Однак слід зазначити, що найкраще нам вдається впроваджувати не дуже капіталомісткі розробки — такі, як системи керування, силові електронні системи та інше. Значно важче доводиться тим науковцям, які розробляють капіталомісткі споруди енергетики: котли, турбіни, генератори тощо. Держава має сприяти розвитку інноваційного процесу, допомагати науковцям та виробництву, бо шляхів створення капіталомістких пілотних та промислових зразків на основі наших розробок сьогодні практично не існує.

Насамкінець хотів би звернути увагу на один неприємний і навіть небезпечний парадокс.

В.П. КУХАР,
академік НАН України,
директор Інституту біоорганічної хімії
та нафтохімії НАН України

У тому, що ми сьогодні обговорюємо, є велика частка нашої провини, і ми маємо це визнати. Борис Євгенович у своїй доповіді навів багато питань, які були заслухані Президією і пропозиції з яких надіслані до нашого Уряду. Але хто з вас знає про ці пропозиції, хто брав участь у їхній підготовці, чи можна виступати з цими документами від імені Академії? Я кажу про це тому, що Академія наук повинна бути лідером суспільства, а ми вже багато років ідемо у тому коридорі влади, який вона нам накреслює. Ми не хочемо стати автономними і бути справді мозковим центром нашої дер-

Усі сьогодні говорять про економіку знань, суспільство знань. Але економіка знань — це не просто знання, одержані в результаті природничих фундаментальних досліджень. Це матеріалізовані знання у вигляді новітньої техніки і технологій. Критерієм ефективності багатьох інститутів, у тому числі нашого відділення, є саме розробка на основі фундаментальних досліджень нової техніки і технологій та широке їх впровадження. А парадокс полягає у тому, що коли інститут працює ефективно і має значні обсяги впровадження, деякі «реформатори» називають його прикладним інститутом і пропонують передати у відповідну галузь. Чи треба пояснювати, що це — смерть для інституту? В галузі він не зможе проводити фундаментальні дослідження, а значить, втратить перспективу і пропаде як науковий інститут. Виходить, щоб зберегтися, інституту треба бути не дуже ефективним. Чи це не парадокс?

жави. Чи, може, наше суспільство не турбують такі проблеми, як тероризм, чи є думка академічної спільноти з приводу генетично модифікованих продуктів і їхнього використання? Протягом останніх років я стикався з проблемами утилізації тих залишків зброї, які ще є на наших теренах. Однак Академію наук це не турбує. Може, і турбує, може, і приймаються окремі рішення, але хто про них знає?

Як приклад розповім про роботу, мабуть, найбільш консервативного наукового товариства найбільш консервативної країни — Великої Британії. У 2002 році Тоні Блер,

виступаючи на зборах англійського Королівського товариства, сказав: «Ми дуже дякуємо Вам, ученим, оскільки ви займаєте незалежну позицію. Ви щоразу виступаєте перед суспільством із своєю думкою, і ми вимушені зважати на неї, подобається вона нам чи ні». Як же працює англійське Королівське товариство? Відповідь на це можна знайти на сайті в Інтернеті. Кожен із Вас може легко туди зайти і прочитати всі доповіді, які готує Королівське товариство для свого суспільства і для уряду, ознайомитися з відповіддю уряду на ці доповіді, з критикою вченими дій окремих міністрів або уряду загалом стосовно окремих проблем. Ось чому Тоні Блер дякував науковцям тільки за те, що вони є.

А як працюємо ми? Хто знає у суспільстві про нашу діяльність? Майже ніхто. У «Віснику НАН України» ці програми не друкуються. Тут критикувалася вже розроблена енергетична стратегія України. Але яка копія надійшла до тих учених, що працювали над цією енергетичною стратегією? Хто з вас її бачив? Чи, може, ми всі індиферентні, нас нічого не цікавить, навіть енергетична стратегія України, від якої залежить все життя у нашій країні. Мене особисто це цікавить. І я хотів би відкрито це знати, і хотів би, щоб мої колеги в інституті мали можливість прочитати її навіть стислий виклад. Ми насамперед повинні усі наукові доповіді, які обговорюються на засіданнях Президії, друкувати у «Віснику НАН України». Це погляд та пропозиції Академії наук щодо таких болючих проблем, як, приміром, зміни клімату та їх відлуння в Україні, що слід доводити до широкої громадськості. Вони мають друкуватися окремими доповідями і розміщуватися в Інтернеті. І надсилатися до Уряду, щоб у нас було право запитати, як Уряд або керівництво країни врахували поставлені нами проблеми.

На жаль, на наших зборах ми ніколи не говоримо про гострі питання нашого акаде-

мічного життя. Адже тут справді є чимало аспектів, які потребують реформування. Я прочитав звіт про використання коштів Академії наук за минулий рік і не дуже задоволений тим, що він не піддається аналізу. Там виникає багато запитань. Скажіть, будь ласка, чому ми позбавлені можливості бачити том №2 звіту про роботу НАН України? Борисе Євгеновичу, я звертаюся до Вас із проханням. Дайте таку вказівку, щоб надіслали мені хоча б за останні 5 років той другий том звіту про роботу Академії наук, де є вся статистика. Сподіваюся, що вона там є, бо я того не бачив.

Ще одна проблема — аспірантські гуртожитки. Хтось із членів Президії, яка має бути нашим лідером, готував нові пропозиції, запити на нову тематику за тими формами, що затвердили і схвалили? Я розумію, що здебільшого ви не готували ці пропозиції. Вам треба полишити роботу щонайменше на три місяці, щоб підготувати такий запит. А це ж наш велосипед, який ми самі створили і відкрили! Я хочу, щоб напрями руху грошей в Академії наук і всі наші дії були прозорими, щоб ми були поінформовані про них, щоб на наших Зборах не лунала така критика з боку Уряду, яку нині ми чули. Я не хочу зараз захищати Уряд, навпаки, я займаю дуже критичну позицію стосовно його ставлення до науки та інновацій, але я хотів би, щоб ми говорили і про наше власне життя. Від нашої безпосередньої діяльності, від верхівки наукової спільноти і суспільства залежать і життя, і робота кожного наукового працівника. А щодо влади — ганебна сьогоднішня ситуація: влада тому і не рахується з нами, бо ми не є такою частиною суспільства, до якої насамперед прислуховуються.

А наприкінці наведу слова Тоні Блера на тому засіданні, про яке я вже згадував: «Наукова інформація і рекомендації уряду повинні вільно розповсюджуватися, бути доступними. Відкрите, загальнонародне

обговорення ключових питань науки буде невід'ємною частиною нашої роботи. Необхідно забезпечити, щоб уряд, учені та суспільство діяли разом в утвердженні цент-

ральної ролі науки в розбудові того світу, в якому ми хочемо жити».

Хотілося б почути такі слова від нашого Уряду.

В.М. ВАРЮХІН,

**доктор фізико-математичних наук,
директор Донецького фізико-технічного
інституту ім. О.О. Галкіна НАН України**

У своїй доповіді президент нашої Академії Б.Є. Патон підкреслив необхідність ефективнішого використання прикладних розробок, виконаних співробітниками НАН України. Сьогодні їх практична реалізація здійснюється передусім за рахунок інноваційних проектів. При цьому виникає ряд проблем як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. На деякі з них я хотів би звернути увагу.

Так, у Бюджетному кодексі України у переліку витрат для обласних бюджетів відсутня стаття асигнувань на наукові дослідження, результати яких могли б стати основою інноваційної діяльності у масштабах регіону. З цієї причини навіть при зацікавленості обласного керівництва у фінансовій підтримці відповідної наукової розробки остання виявляється неможливою. Подібна ситуація, зокрема, виникла в нашому інституті у зв'язку зі створенням термомонографа, призначеного для ранньої діагностики патологій молочної залози. Губернатор був готовий виділити бюджетні кошти для підготовки приладу до виробництва, однак через юридичні формальності таку підтримку нам не надали.

Закон України «Про інноваційну діяльність» не повною мірою відображає правові засади функціонування державних фінансово-кредитних установ і недержавних інноваційних фондів, не передбачає державної гарантії дотримання прав приватних інвес-

торів за їх участі в інноваційній діяльності. Не працює механізм захисту прав на інтелектуальну власність. Усе це гальмує впровадження наукових розробок у народне господарство.

Сьогодні більшість успішних підприємств — акціонерні товариства чи приватні компанії. Власник не прагне вкладати свій прибуток в інноваційні розробки, оскільки ступінь ризику при цьому досить великий. Тому часто купуються вже обкачані, не один рік діючі технології, найчастіше за кордоном. За такого підходу держава задовольнятиметься продукцією вчорашнього дня й одночасно підтримуватиме іноземний бізнес.

Щоб змінити ситуацію, необхідно створити відповідну систему пільг для підприємств, які впроваджують інноваційний продукт. Вона передбачена в Законі «Про інноваційну діяльність», який, на жаль, не виконується.

Існують й інші причини, можливо, меншого масштабу, але вони також ускладнюють просування наукових розробок на ринку інновацій. Наприклад, статус академічного інституту як неприбуткової організації не дозволяє укладати угоди зі споживачами з формулюванням «Постачання...». Разом із тим формулювання «Розробка...» чи «Дослідження...» не влаштовують багатьох замовників. Робота замовника з виконавцем в особі певно-